

SITUACIÓN DO LOBO (*CANIS LUPUS*) NA PENÍNSULA DO GROVE E NAS RÍAS BAIXAS

Por: Cosme D. Romay e Antonio Fontoira

Meloxo, 14. 36980 O Grove (Galicia). cdromay@gmail.com
Conricado, 12. 36980 O Grove (Galicia). antonio.fongar@gmail.com

INTRODUCIÓN

O lobo *Canis lupus* Linnaeus, 1758 é un cánido (*Carnivora: Canidae*) de distribución holártica, que ten unha presenza descontinua na metade norte da Península Ibérica, ademais de Sierra Morena (Andalucía/Castilla-La Mancha) (Blanco *et al.*, 1990, 2002). En 2005 estimouse que existían na Península Ibérica arredor de 322 grupos familiares (254 confirmados e 68 probables) distribuídos en 140.000 km², concentrándose a maior parte dos efectivos no cuadrante noroeste (Álvarez *et al.*, 2005). En Galicia, entre 1999 e 2003, confirmouse a presenza de 68 grupos familiares de lobos (60 seguros e 8 probables) (Llaneza *et al.*, 2005). Nese período, a área ocupada polo lobo en Galicia sería duns 25.000 km² (85% do territorio), cunha densidade media de 1,68–2,49 individuos/100 km², distribuíndose por case todo o país agás na faixa litoral (aínda que é relativamente frecuente na Costa da Morte), e faltando ademais de certas áreas do oeste da provincia de Pontevedra e centro da Coruña (Penas-Patiño, 1985; Bárcena, 1990; Chouza & Cid, 1995; Blanco *et al.*, 2002; Llaneza *et al.*, 2005). No presente artigo faise unha revisión da situación da especie nas Rías Baixas e en especial na península do Grove, presentando o único rexistro documentado da especie neste último lugar.

ÁREA DE ESTUDO E MÉTODOS

Considerouse como pertencentes ás Rías Baixas todos aqueles concellos litorais

e os inmediatamente adxacentes a estes nas provincias da Coruña e Pontevedra (W Galicia), entre Muros (42° 44' N, 09° 02' W) e A Guarda (41° 52' N, 08° 54' W). Prestouse especial atención ao concello do Grove (42° 28' N, 08° 54' W).

Obtívose información relativa a esta especie nesta área mediante unha revisión da bibliografía dispoñible e con base á recollida extensiva de testemuños de habitantes de zonas rurais da península do Grove, durante os derradeiros 15 anos.

RESULTADOS E DISCUSIÓN

O lobo está hoxe en día ausente das Rías Baixas, obténdose as derradeiras mencións no ano 1984 nos montes do Castrove (Meis/Poio) e Xiabre (Vilagarcía de Arousa/Caldas de Reis), e no ano 1986 na península do

Figura 1. Lobo (*Canis lupus*), quizais adulto, morto no ano 1966 no Arroxo, San Vicente do Grove (comarca do Salnés), á súa chegada á vila do Grove. (c) José Luís Ochoa Álvarez

Morrazo (Bárcena, 1990). Con todo, diversas observacións falan da pervivencia ata (ao menos) o ano 2005 dun pequeno núcleo nos montes de Lousame, Rianxo e Dodro, na zona oriental da península do Barbanza (V.

Figura 2. Lobo (*Canis lupus*), quizais adulto, morto no ano 1966 no Arroxelo, San Vicente do Grove (comarca do Salnés), pouco despois de ser abatido. (c) José Luís Ochoa

com. pers.; A. Martín, com. pers.). Semella que a gandería cabalar extensiva nestes montes (potencial fonte de alimento) permitiu a pervivencia do lobo no lugar (V. Sazatornil, com. pers.).

A presenza do lobo nas Rías Baixas parece coñecida desde antigo, unha vez que existen topónimos asinables a esta especie nos concellos de Porto do Son (9 lugares), Lousame (5), Ribeira (5), Cambados (4), Pontevedra (1) e O Grove (5) (SITGA-IDEG, 2009). Neste último concello, e tamén no veciño municipio de Sanxenxo, existen referencias vagas da súa presenza na primeira metade do século XX, que falan de exemplares que atacaban moi ocasionalmente ao gando (ovellas) e logo desaparecían. A derradeira mención é a única ben documentada: na parroquia de San Vicente do Grove, no ano 1966, dous exemplares mataron varias ovellas aos veciños; tras unha batida, localizaron e mataron un lobo no Arroxelo (preto da baixada a Con Negro), e o outro exemplar conseguiu escapar. O cadáver do lobo foi levado á vila do Grove e despois sería pendurado ao público nunha árbore na concorrida praza do Corgo (Figuras 1-2). Non existen evidencias de presenza de lobo posteriores a esta captura. Os exemplares observados no Grove en 1966 probablemente foran divagantes en busca de alimento procedentes dalgunha das manadas asentadas nos montes do Castrove ou Xiabre, a unha distancia de 20 km do Grove.

AGRADECEMENTOS

A José Luís Ochoa Alvarez pola amable cesión das fotos. A José Manuel Martínez Fernández, Rubén Portas Pérez (ASCEL), Víctor Sazatornil e Alejandro Martín Rois polos seus comentarios.

BIBLIOGRAFÍA

- ÁLVARES, F., BARROSO, I., BLANCO, J. C., CORREIA, J., CORTÉS, Y., COSTA, L., LLANEZA, L., MOREIRA, L., NASCIMENTO, J., PALACIOS, V., PETRUCCI-FONSECA, F., PIMENTA, V., ROQUE, S. & SANTOS, E. (2005). *Wolf status and conservation in the Iberian Peninsula*. International Congress Frontiers of Wolf Recovery, October 1-4, 2005. Colorado Springs, Colorado.
- BÁRCENA, F. (1990). El lobo en Galicia. In: J. C. Blanco, L. Cuesta & S. Reig: *El lobo (Canis lupus) en España. Situación, problemática y apuntes sobre su ecología*, pp. 11-18. Ministerio de Agricultura, Pesca y Alimentación-ICONA, Madrid.
- BLANCO, J. C.; CUESTA, L. & REIG, S. (1990). El lobo (*Canis lupus*) en España. Situación problemática y apuntes sobre su ecología. Ministerio de Agricultura, Pesca y Alimentación-ICONA, Madrid.
- BLANCO, J. C.; SÁENZ DE BURUAGA, M. & LLANEZA, L. (2002). *Canis lupus* Linnaeus, 1758. Pp. 234-237. En: L. J. Palomo & J. Gisbert (Ed.): *Atlas de los Mamíferos terrestres de España*. Dirección General de Conservación de la Naturaleza-SECEM-SECEMU, Madrid.
- CHOUZA, M. & CID, R. (1995). *Mamíferos*. En: X. M. Penas-Patiño, J. Guitián, Z. López, & E. Álvarez (Ed.): *Atlas de vertebrados terrestres de Galicia. Tomo II: Peixes, Anfíbios, Réptiles e Mamíferos*. Consello da Cultura Galega – Sociedade Galega de Historia Natural, Santiago de Compostela.
- LLANEZA, L.; PALACIOS, V.; ÁLVAREZ, F.; ORDIZ, A.; UZAL, A.; SIERRA, P. & SAZATORNIL, V. (2005). *Situación del lobo ibérico en Galicia*. II Congreso Luso-Espanhol sobre o Lobo Ibérico. Castelo Branco (Portugal). 10-13 de novembro de 2005.
- PENAS PATIÑO, X. M. (1985). *O lobo*. Voceiro de divulgación nº4. Sociedade Galega de Historia Natural, Santiago de Compostela.
- SITGA-IDEG (2009). Toponimia de Galicia. URL: <<http://sitgaideg.xunta.es/buscadoravanzado>> [12.09.09].